

"תערוכות בתל-אביב" / הארץ / 29.3.63 / תע' יחיד / גלריה 220 / תל-אביב

הסוריאליזם היא תופעה נדירה למדי בנוף הציור הישראלי ותערוכתו של אביגדור פוסק, סוריאליסט עקבי, מהווה אפוא אירוע יוצא דופן במידת מה במסגרת תערוכות הציור. היחס של אביגדור פוסק לנושאים יכול להיות מוגדר ביתר דיוק כחיפוש סמלים הממחישים תוכן ספרותי בדרך אווירה סוריאליסטית. הסוריאליזם אינו, איפוא, מטרה במקרה זה, אלא אמצעי להעברת תכנים שאינם סוריאליסטיים במהותם. רגישותו של אביגדור פוסק מכוונת לסיטואציה, המהווה לגביו סמל למציאות אנושית, ולא דווקא לעיצובן הציורי של סיטואציות אלה. דוגמא אופיינית יכולות לשמש סדרות הציורים "עקבות אנוש", "דפוסי ידיים" וכן "תבנית כלב" ו"תבנית ציפור". דמיונו של הצייר גורה מתבניות הגוויות שנמצאו בפומפיי, גוויות אנשים ובעלי חיים שנקברו באפר בעת התפרצות הוויזוביוס בשנת 79 לספה"נ. זמניות האדם, נצחיות האבן והניסיון הפתטי של האדם להשאיר עקבות בנצח, המסתכמים בסופו

של דבר בשרידי גוויתו הטבועים בסלע, מהווים לגבי אביגדור פוסק סיטואציה סמלית רבת משמעות, והוא רואה את תפקידו כצייר בכך שהוא נותן לצופה תיאור של הסיטואציה. החוויה צריכה להימסר ע"י הסיטואציה עצמה, ולא דווקא ע"י עיבודה הציורי. כמובן שעצם בחירת נושא כזה ובידודו - וע"י כך גם הפיכתו למשהו סמלי - מוסרת הלך רוח ואפילו זווית ראייה של הצייר, אך במקום זה צריך ציור רק להתחיל ולא להיגמר. החרדה מבואו הבלתי נמנע של המוות ותהליך ההתפוררות שבעקבותיו, ההתקוממות על זמניות האדם מול נצחיות האבן, מהווים נושא מרכזי בציוריו של אביגדור פוסק. נוצר אפילו הרושם, שמתוך גישה כזאת לאדם החולף המשאיר עקבות בסלע, מתייחס גם הצייר אל ציורו הוא כאל מערכת עקבות שלו עצמו בעתיד - מעין ניצחון זמני על הזמן המנצח. כאמור, רעיונות אלה, שבמהותם הם רגשיים ואפילו משהו רומנטיים, הם ספרותיים בעיקרם, וארגונים לקומפוזיציה הנסמכת כל-כולה על הסיטואציה הספרותית, עדיין אינו פותר את הבעיה של עיצובם הציורי הטהור. טכניקת הציור של אביגדור פוסק מתאימה מאוד לגישתו הספרותית ומתאימה הרבה פחות לפיתוח ציורי טהור. פוסק פועל בטכניקת השמן בגישה שהיתה נהוגה עד סוף המאה ה-19 ואצל האקדמים עד היום. אין זה ציור בצבע (גוון) ישר על הבר (א-לה-פרימה), אלא ציור תחתי בשחור-לבן, שעליו מונחים גוונים שקופים המקנים צבעוניות לציור התחתי. גישה כזאת טומנת בחובה סכנה של משיכת תשומת-לב הצייר לעיבוד שחור-לבן (כהה-בהיר) והתייחסות לצבע כאל דקורציה, שתפקידה גם מתן אווירה, ואפילו רימוז לאלמנטים ספרותיים, אך לא חיים עצמאיים של הצבע. ציירים המצייירים מהטבע, יכולים להישמר ממכשלה זו מאחר שתמיד נמצא לפנייהם הדגם המקורי, שבו המעברים אינם בשחור-לבן אלא במערכות צבעוניות. אביגדור פוסק אינו מצייר מהטבע ובאמת הצבע בציורו אינו קולט כל ממשות עצמית, ועיקר תפקידו לשמש אווירה. ציור כ"המעטה הכחול" היה יכול להיות בעל גוון ירוק, חום כהה או אפור-סגול בלי לעורר שינוי ניכר באווירה או בתוכן החוויתי. כמובן שכל שינוי בצבע במקרה כזה, אינו משנה לגמרי את הסיטואציה המוצגת עצמה, משום שזו נמסרת ע"י הציור התחתי בשחור-לבן. אף שעיקר התפעמותו של אביגדור פוסק מתרכזת בנושא ובסיטואציה, ורגישותו לציור עצמו היא שנייה במעלה; ורק במידה שהציור מדגים את הסיטואציה, יכול כל צופה שאינו מביא עמו התנגדות א-פיריורי לכל דיון בנושאים שבמרכוז עומדים המוות וההתפוררות, לקלוט בתערוכה זו משהו מהאווירה האינטנסיבית האופפת את הצייר והעומדת במרכז חוויותיו.